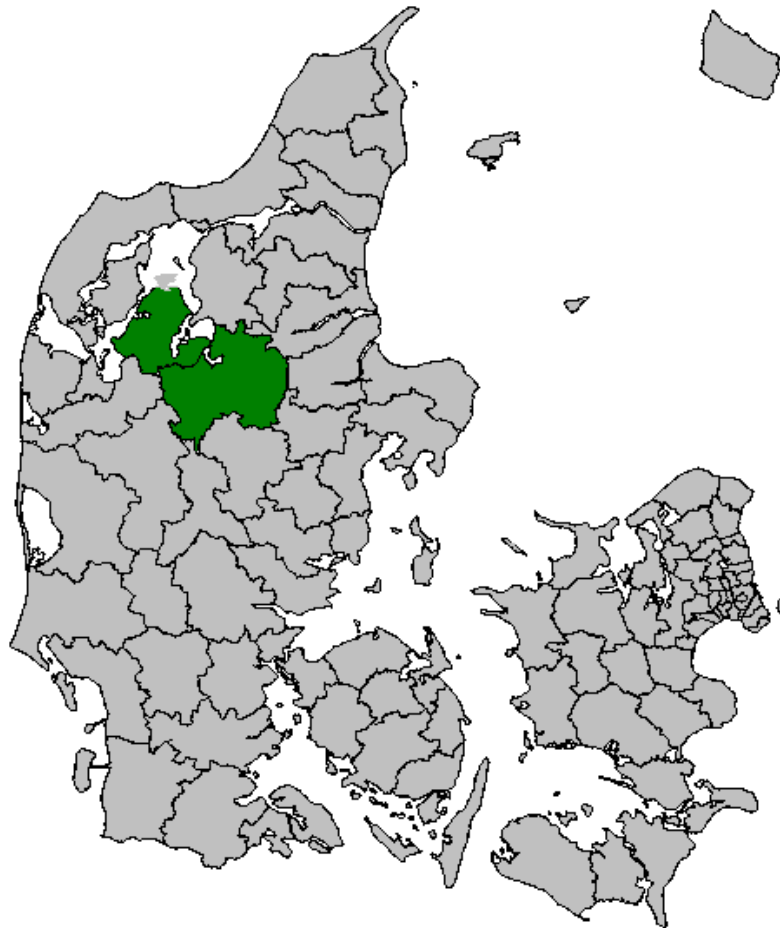

Udviklingsstrategi

LAG Skive-Viborg 2023 - 2027

Finansieret af
Den Europæiske Union

LAG
LOKALE
AKTIONS
GRUPPER

Indholdsfortegnelse

Resume	3
A redegørelse for processen for udarbejdelse af strategi	4
A1 Hvordan lokalsamfund har været involveret i udviklingsstrategi.....	4
A2 Godkendelsesprocedure.....	4
B Beskrivelse af den lokale aktionsgruppe	5
B1 Formålet med aktionsgruppens virke.....	5
B2/B3 Aktionsgruppens netværk og samarbejdskapacitet samt ressourcer og kompetencer.....	6
B4 Aktionsgruppens vurdering af områdets potentielle ansøgere og aktører, og hvad der vurderes at ligge lokalsamfundet mest på sinde.....	7
C Beskrivelse/analyse af området	8
Uddannelsesforhold.....	10
Infrastruktur.....	11
Sundhedsforhold.....	12
Natur.....	12
Særlige miljø- og eller klimamæssige forhold.....	13
Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, arbejdspladser.....	13
Kulturelle forhold.....	18
Bæredygtig udvikling og grøn omstilling, herunder vedvarende energi.....	19
Særlige stedbundne ressourcer.....	21
D1 SWOT-analyse ud fra en vurdering af områdets udfordringer og potentialer	22
D2 Områdets udfordringer og udviklingsbehov som området har.....	23
E Udviklingsstrategiens vision	23
F Udviklingsstrategiens indsatsområder og mål (F1 og F2)	24
F3 Bæredygtig udvikling og grøn omstilling.....	25
F4 Social inklusion, kønsligestilling og unge.....	25
F5 Samarbejde.....	26
H1 Erhvervsrettede mål og aktiviteter	27
H2 Mål og aktiviteter der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne	28
Bilag 3 LEADER principperne	29
Bilag 4 Prioriteringskriterier fastsat af Plan- og Landdistriktsstyrelsen	30

Resumé af udviklingsstrategien for LAG Skive-Viborg

LAG Skive-Viborg's vision for landdistriktsområderne er at øge bosætning og udvikling i landsbyer og landdistrikter. Aktionsgruppen ønsker at understøtte tiltag, der bidrager til at fremme dette i områderne udenfor Skive, Viborg og Bjerringbro by. Det vil vi gøre ved, at støtte projekter der er båret af lokale ildsjæle, virksomheder og foreninger, og som vil bidrage til udvikling og innovation, som skaber vækst, arbejdspladser, liv i landsbyerne og værdi for borgerne - tiltag der vil gøre det attraktivt at leve og arbejde i vores landdistrikter.

Det vil vi gøre ved at tildele støttemidler til projekter der bidrager til udvikling og innovation, som skaber vækst, arbejdspladser, liv i landsbyerne og værdi for borgerne - tiltag der vil gøre det attraktivt at leve og arbejde i vores landdistrikter.

Målet er at styrke udviklingen i vores landdistriktsområder ved at støtte projekter fra foreninger eller virksomheder indenfor fem indsatsområder:

1. Iværksætterier og videreudvikling af erhvervsliv i landdistrikterne
2. Oplevelsesøkonomi og turisme
3. Fremme samarbejde og erhvervsfællesskaber for virksomheder
4. Fremme adgang til naturen
5. Styrke lokalområdernes identitet, bosætning og udvikling

Fælles for de fem indsatsområder er, at vi efterspørger nytænkning og innovation i de enkelte projekter, og vi tilskynder til, at man indhenter inspiration, f.eks. fra andre lignende projekter, foreninger, virksomheder mfl. for at hæve ambitionsniveauet i projekterne.

Projekterne skal gerne være identitetsskabende for landsbyerne og foreningerne – og bidrage til fornyelse som de er stolte af, og som andre landsbyer vil kunne finde inspiration i. Erhvervsprojekterne skal gerne kunne bidrage til konkurrenceforbedrende tiltag og nye forretningsmuligheder for virksomhederne – med udsigt til at kunne skabe flere arbejdspladser i fremtiden.

A redegørelse for processen for udarbejdelse af strategi

A1 Hvordan lokalsamfund har været involveret i udviklingsstrategi

Udviklingsstrategien er udarbejdet på baggrund af erfaringer fra sidste programperiode år 2015- 2022, møder med samarbejdspartnere og interessenter, SWOT-analyse af lokalområdets udfordringer og potentialer samt en generelt analyse af Skive og Viborg Kommune.

Efter offentliggørelsen af, hvilke kommuner der blev udpeget til LAG områder i den nye programperiode år 2023-2027, afholdt man i april 2022 orienteringsmøde for de lokale borgere, hvor den nye programperiode og proceduren for opstart af lokale aktionsgrupper blev præsenteret. Til mødet fortalte en af de lokale projektholdere om deres spændende projekt, og hvad LAG støtten har betydet for deres projekt.

Bestyrelsen for LAG Skive-Viborg tog efterfølgende initiativ til at invitere alle interesserede til informationsmøde på Hjarbæk Kro d. 28. april 2022, for at fortælle om tidligere erfaringer, og for at undersøge, om der var interesse for, at Skive og Viborg Kommune igen gik sammen om en fælles LAG. Det var der enstemmigt opbakning til, og man besluttede på mødet en dato for afholdelse af stiftende generalforsamling.

Den 25. august 2022 blev der afholdt stiftende generalforsamling, godkendelse af vedtægter, og en ny bestyrelse blev sammensat. Inden selve generalforsamlingen var der oplæg omkring de kommunale initiativer og arbejde med landdistriktsudvikling, og deltagerne drøftede senere ideer til tiltag der kunne styrke områderne.

Den nye bestyrelse arrangerede to workshops i november 2022, hvor repræsentanter fra kommunerne og regionen, lokale organisationer, områderepræsentanter for foreninger og centrale aktører blev inviteret. På den første workshop, som omhandlede foreningslivet og livet i landsbyerne, drøftede deltagerne landdistrikterne udfordringer og muligheder, og i grupper fik man sammen med bestyrelsen udarbejdet en SWOT-analyse for begge kommuner.

Ugen efter var repræsentanter for erhvervslivet inviteret til workshop med indlæg fra Business Viborg og Business Skive til en debat omkring mulighederne for erhvervsliv og iværksætteri i landdistrikterne. Her fik man ligeledes til opgave i grupper at udforme en SWOT-analyse med kortlægning af erhvervslivets udfordringer, men også muligheder for etablering af arbejdspladser og vækst i landdistriktsområderne.

Koordinator for LAG Skive-Viborg har i tæt samarbejde med bestyrelsen lavet selve udarbejdelsen af udviklingsstrategien på baggrund af analyse og inspiration fra de 2 workshops. 1. udkast til strategien er efterfølgende drøftet på et bestyrelsesmøde i december. 2. udkast blev sendt ud til bestyrelsen lige inden jul 2022 til drøftelse og endelig godkendelse d. 12. januar 2023.

A2 Godkendelsesprocedure.

Den 17. januar 2023 er udviklingsstrategien sendt i høring hos Skive og Viborg Kommune og Region Midtjylland. Den 1. februar 2023 bliver udviklingsstrategien sendt til høring hos medlemmer af LAG Skive-Viborg og øvrige samarbejdspartnere.

Den 20. februar 2023 sendes udviklingsstrategi til Plan- og Landdistriktsstyrelsen for godkendelse.

B Beskrivelse af den lokale aktionsgruppe

B1 Formålet med aktionsgruppens virke

LAG Skive-Viborg arbejder ud fra en ambition om, at kunne sætte skub i landdistriktsudvikling ved at gøre brug af bestyrelsens erfaringer, iderigdom og evnen til at samarbejde og opsøge inspiration udefra samt udvælge og understøtte de gode projekter med støttemidler.

Bestyrelsen for LAG Skive-Viborg fungerer som et partnerskab og består af bestyrelsesmedlemmer, som alle har et stort netværk der forgrener sig ud i de lokale landdistriktsområder. Bestyrelsen har dermed en god føling med, hvad der sker indenfor lokalområderne, de udfordringer de frivillige foreninger og virksomheder oplever – men også hvor mulighederne opstår.

Forankringen med den lokale bestyrelse, den inddragende og netværksskabende tilgang samt fokus på innovativ projektudvikling udgør det centrale i LEADER metoden, og er med til at gøre LAG-indsatsen unik og et vigtigt bidrag til den lokale udvikling af landdistriktsområderne i Skive og Viborg Kommune.

Essensen i at arbejde ud fra LEADER metoden og bottom up strategien er, at man agerer ud fra borgernes behov og ønsker for deres lokalområder. Det sker også på projektniveau, hvor det er centralt at inddrage og aktivere den lokale befolkning i projekterne. I stedet for at beslutninger om og ideer til områdets udvikling kommer oppefra, er det meningen at de gode ideer vokser frem nedenfra - på de lokale borgeres egen initiativ. Det skaber bæredygtige forandringer og ejerskab over egen udvikling, og det har vi haft rigtig gode erfaringer med i den tidligere programperiode.

Gennemførelse af samarbejdsprojekter er et element i LEADER metoden, som bidrager til at bringe ny inspiration ind i det lokale udviklingsarbejde, og LAG Skive-Viborg har i den tidligere programperiode haft gode erfaringer med samarbejde med andre LAG'er i forskellige projekter, og det ønsker man at prioritere igen.

Innovation og inspiration er vigtigt for vores virke i lokalsamfundet, ikke kun i bestyrelsens arbejde og i rollen som ambassadører for LAG støtte, men også i valg af de projekter vi ønsker at støtte. Vi vil derfor prioritere innovative projekter fordi de herved inspirerer og kan være model til efterfølgelse for andre. Det kan være projekter, der støtter lokale ressourcer på nye måder, skabelse af nye produkter, nye processer, nye former for organisering, nye markeder mm. Vi ønsker at fremme det innovative i projekterne ved at tilskynde ansøgerne til at indhente inspiration udefra, f.eks. fra andre lignende projekter, foreninger, virksomheder mfl. Målet er, at motivere til nytænkning og højne ambitionsniveauet i projekterne.

I den nye programperiode vil bestyrelsen indhente viden og inspiration fra eksterne samarbejdspartnere, som har særligt kendskab til nogle af de indsatsområder som foreningen har fokus på, og som vil kunne bidrage med nye ideer og samarbejdsrelationer. Det kunne være i forbindelse med bestyrelsesmøder, hvor man afsætter tid til indlæg fra eksterne eksperter og efterfølgende debat omkring specifikke emner der har relevans for udvikling i området.

Bestyrelsen har mulighed for, at iværksætte egne projekter/initiativer der fremmer udviklingsstrategiens visioner og mål. Derudover ønsker man at bidrage med ny viden til området ved at inspirere og orientere via nyhedsbreve til medlemmer, på foreningens hjemmeside og via de sociale medier.

B2/B3 Aktionsgruppens netværk og samarbejdskapacitet samt ressourcer og kompetencer.

LAG Skive-Viborg indgår i dag i et stærkt partnerskab med de to kommuner via Landsbyudvalget i Skive og Landdistriktsudvalget i Viborg, og man har et godt samarbejde med Regional Udvikling i Region Midtjylland, Business Skive og Business Viborg. Processen med at udarbejde udviklingsstrategien har allerede åbnet op for nye samarbejdsrelationer, som man måske ikke tidligere har haft fokus eller kendskab til, men som vil være gavnlig for det fremtidige arbejde, b.la. Destination Limfjorden, Visit Aarhus, Vibland og Agro Business Park i Foulum.

Ved etablering af aktionsgruppen har man bredt annonceret ud omkring foreningen samt det vigtige arbejde i at styrke landdistriktsområderne, og det har medvirket til en god sammensætning af bestyrelsesmedlemmer. Bestyrelsen for LAG Skive-Viborg er sammensat af 12 medlemmer og 2 suppleanter som er bredt repræsenteret for hele Skive og Viborg Kommune, hvoraf de fleste selv er bosat i landdistriktsområderne. Halvdelen er kvinder, og aldersfordeling spænder mellem 20 år og 70 år. To af bestyrelsesmedlemmerne er offentligt udpegede repræsentanter fra Skive og Viborg Kommune, og én er udpeget som repræsentant for Region Midtjylland

Bestyrelsen for LAG Skive-Viborg består af medlemmer, som via deres netværk indirekte bliver områderepræsentant for de udfordringer og udviklingsmuligheder der findes i netop deres nærområde. Hvert bestyrelsesmedlem repræsenterer også erfaringsmæssigt de fire socioøkonomiske grupper: borgere, erhvervsliv, foreningsliv og offentligt udpegede repræsentanter.

Halvdelen af bestyrelsen er tidligere medlemmer af LAG bestyrelsen for programperioden år 2015 – 2022, og man har dermed sikret sig vigtig viden og erfaringer til brug i den nye programperiode, Bestyrelsen og suppleanter mødes til bestyrelsesmøde 5-6 gange om året. Møderne planlægges ved årets start, og 2 af møderne er reserveret til vurdering og udvælgelse af nye ansøgninger. Ved møderne overvåges og drøftes projekternes bidrag til strategien, gennemsigtigheden i prioritering samt fordeling i forhold til de indsatsområder man i strategien har valgt at prioritere.

Til møderne sikres bestyrelsesmedlemmernes habilitet i forhold til ansøgningerne.

Medlemmer af bestyrelsen er inhabile ved bestyrelsens behandling af ansøgninger om tilskud, når vedkommende har en særlig personlig eller økonomisk interesse i vurdering af ansøgningen.

Bestyrelsesmedlemmer, der er inhabile, vil også være inhabile i forhold til vurdering af de øvrige ansøgninger i ansøgningsrunden.

LAG Skive-Viborg har i den tidligere programperiode tilknyttet en koordinator som konsulent i stedet for en egentlig fastansættelse. Det har fungeret fint, og man har derfor valgt denne løsning igen ved at søge en konsulent til at varetage det administrative og servicere projektholderne.

Koordinators lokalkendskab vægtes højt, men også erfaring med landdistriktsområdet, projektarbejde og myndighedskontakt har stor betydning. Koordinatorens opgave er primært at understøtte projektholder og sikre, at de lokale projekter gennemføres, og bistår med hjælp, vejledning og inspiration. Derudover fungerer koordinator som sekretariatsleder for aktionsgruppen, og kvalitetssikrer ansøgninger, så bestyrelsen bedst muligt kan vurdere deres potentiale og bidrag til udviklingsstrategien. Samtidig varetages kommunikation via hjemmeside, facebook og annonceringer samt administration af driftsmidler i samarbejde med aktionsgruppens kasserer.

Samarbejdet med øvrige LAG'er i Danmark skal vedligeholdes og udbygges via deltagelse i nationale LAG arrangementer og årsmøder.

B4 Aktionsgruppens vurdering af områdets potentielle ansøgere og aktører, og hvad der vurderes at ligge lokalsamfundet mest på sinde.

Lige nu er det formentlig de udefrakommende udfordringer der ligger lokalsamfundet mest på sinde.

En truende finanskriser, krigen i Ukraine, inflation, og stigende energipriser og renteudgifter er alle store udfordringer som bekymrer alle, men som LAG har svært ved at afhjælpe via støttemidler.

Det bedste vi kan gøre er, at understøtte den generelle udvikling i landdistrikterne, så de frivillige stadig har mod på at etablere projekter til gavn for lokalsamfundet, og at virksomhederne fortsat ønsker at investere i udvikling.

Erhvervslivet i Skive og Viborg Kommune er præget af mange små og mellemstore virksomheder, og LAG Skive-Viborg har tidligere haft gode erfaringer med at give støtte til nye iværksættere, som ofte i starten står overfor store udgifter til opstart af virksomheden, og hvor bankerne er mere forsigtige med at udlåne penge i opstartsperioden. Men også mindre allerede etablerede virksomheder som har planer om nye investeringer har opnået støtte.

LAG Skive-Viborg har i den tidligere programperiode modtaget mange ansøgninger fra små og mellemstore virksomheder, og de har særlig stor nytte af LAG-midler, da vi ofte er nogle af de eneste der kan støtte erhvervsvirksomheder.

Man oplever flere mindre landsbyer der begynder at samarbejde i klynger i et forsøg på at styrke foreningslivet, og hvor der ofte indgår fælles interesseområder/synergier mellem landsbyerne. Det at man går sammen om større projekter kunne godt afføde flere projektansøgninger til LAG.

Mange af de små lokalsamfund i både Skive og Viborg Kommune oplever fraflytning fra deres områder, hvilket ofte betyder lukning af skoler og lokale dagligvarebutikker. De borgere som prioriterer livet udenfor de store byer, kæmper en kamp mod udviklingen, og bruger rigtig meget tid på det frivillige arbejde, som netop er med til skabe et unikt sammenhold i lokalsamfundet. Men man er også klar over, at der skal mere til for at vedligeholde sammenholdet og gøre de mindre byer mere attraktive, for at tiltrække flere tilflyttere. Her finder vi mange af de potentielle ansøgere – foreninger med deres mange frivillige, som har gode, innovative og ambitiøse projekter, der vil gavne deres lokalsamfund, men som har brug for økonomisk støtte, for at kunne realisere deres mange ønsker og ambitiøse planer.

Desværre oplever vi også landsbyer, hvor de frivillige er kørt trætte, og hvor engagementet og foretagsomhed ofte hviler på en eller to personer. Selv om området måske har stort potentiale pga. beliggenhed, naturen, historien eller lign. så kræver det, at de frivillige selv kommer med deres ideer og behov, for at kunne skabe aktiviteter.

Lag Skive-Viborg har i den tidligere periode modtaget ansøgninger om støttemidler for over det dobbelte i forhold til de midler man havde til rådighed, så behovet og interessen er stor for udvikling i området. For den nye periode 2023 – 2027 kan nye samfundsvilkår med bl.a. recession og økonomiske udfordringer frygtes at få stor indvirken på LAG Skive Viborgs arbejde, aktiviteter og tildelinger.

C Beskrivelse/analyse af området

LAG Skive-Viborg dækker to kommuner, som på nogle områder er ret forskellige, og på andre områder meget ens.

Vi sammenholder de to kommuner i dele af analysen, ikke for at vægte dem op imod hinanden, men nærmere for at vise, at begge kommuner står overfor nogle af de samme udfordringer og muligheder indenfor udvikling af landdistriktsområderne.

Viborg Kommune er 1.474 km² og den næststørste kommune i areal i Danmark efter Ringkøbing Skjern. Der bor 96.659 indbyggere (2022) svarende til 68 indb./km²

Skive Kommune er ca. halv så stor som Viborg med 683 km², og der bor 45.018 indbyggere (2022) svarende til 66 indb./km². Den gennemsnitlige befolkningstæthed i Danmark er 137 indb./km², så vi har godt med plads i både Skive og Viborg Kommune.

Ca. halvdelen af indbyggerne bor i eller omkring Viborg og Skive by, mens den øvrige halvdel primært bor i kommunernes landsbyer og landområder.

Samlet set har Skive Kommune oplevet et fald i antal indbyggere siden 2018, og det skyldes især et fald i antal indbyggere i kommunens landsbyer. Kun Nautrup, Vile, Højslev, Dommerby, Ørum og Dølby har oplevet en lille fremgang i antallet af indbyggere.

Viborg Kommune har tilvækst i antal indbyggere, ikke kun i Viborg by, men også i 13 ud af 40 byer (over 200 indbyggere) i 2022. Væksten er dog primært sket i den nord/østlige del af kommunen, hvorimod der er sket et generel fald i antal indbyggere i landsbyerne i den vestlige del af kommunen.

Procentvis fordeling af indbygger i forhold til størrelsen af byer						
<i>www.statistikbanken.dk BY2</i>	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal indbyggere i Skive Kommune	46.446	46.507	46.163	45.781	45.364	45.018
Procentvis fordeling i forhold til størrelse af byer						
20.000-49.999 indbyggere	44,53	44,74	44,62	44,94	44,97	44,85
10.000-19.999 indbyggere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.000-9.999 indbyggere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.000-4.999 indbyggere	6,07	6,05	6,21	6,23	6,27	6,29
1.000-1.999 indbyggere	11,03	11,03	11,06	10,91	10,96	10,95
500-999 indbyggere	9,55	9,54	9,55	9,60	9,58	9,58
250-499 indbyggere	5,60	5,53	5,45	5,45	5,44	5,42
200-249 indbyggere	1,08	1,07	1,03	1,02	0,00	0,00
Landdistrikter	22,73	22,63	22,65	22,41	22,79	22,92
Antal indbyggere i Viborg Kommune	96.319	96.713	96.953	96.766	96.531	96.659
Procentvis fordeling i forhold til størrelse af byer						
20.000-49.999 indbyggere	41,91	42,00	42,05	42,14	42,56	42,66
10.000-19.999 indbyggere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.000-9.999 indbyggere	7,84	7,73	7,73	7,68	7,64	7,69
2.000-4.999 indbyggere	4,97	4,96	4,96	4,91	4,88	4,89
1.000-1.999 indbyggere	10,37	10,42	10,36	10,42	10,40	11,35
500-999 indbyggere	10,12	9,58	9,63	9,70	9,20	8,14
250-499 indbyggere	4,09	4,63	4,62	4,50	5,01	5,26
200-249 indbyggere	0,93	0,69	0,69	0,89	0,67	0,42
Landdistrikter	19,76	19,98	19,96	19,78	19,64	19,59

Hvis man kigger frem i tiden, så ser fremskrivning af antal borgere negativ ud for især Skive men også Viborg Kommune, og det skyldes at vi specielt har mange ældre borgere i kommunerne. Gennemsnitsalderen i Skive Kommune er 45,5 år i 2022. I Viborg Kommune er den 42,7 år tæt på landsgennemsnitsalderen på 42,2 år. Aldersgruppen 70-79-årige er på landsplan 9,8 % af befolkningen, men i Skive Kommune er det 11,9 % og i Viborg Kommune er det 10,1 % af befolkningen.

Aldersgruppen 80-89-årige er på landsplan 4,3 % af befolkningen. I Skive Kommune er det 5,5 % og i Viborg Kommune er det 4,5 % af befolkningen.

(Statistikbanken.dk FOLK1A)

Nøgletal 2022: Fremskrivning af befolkningens bevægelser efter område, bevægelsesart og tid													
Statistikbanken.dk (FRKM222)													
		2022	2024	2026	2028	2030	2032	2034	2036	2038	2040	2042	2044
Skive	Befolkningen primo	45.078	44.621	44.022	43.502	43.014	42.549	42.122	41.727	41.351	40.983	40.627	40.283
	Levendefødte	362	363	371	373	367	362	356	350	342	333	324	319
	Døde	519	521	529	538	549	560	570	579	585	589	591	591
	Tilflyttede	1.831	1.524	1.544	1.538	1.530	1.515	1.500	1.488	1.480	1.474	1.474	1.477
	Fraflyttede	1.722	1.685	1.652	1.618	1.586	1.535	1.489	1.448	1.424	1.397	1.381	1.370
	Befolkningstilvækst	-48	-319	-266	-246	-238	-218	-203	-188	-187	-179	-174	-166
		2022	2024	2026	2028	2030	2032	2034	2036	2038	2040	2042	2044
Viborg	Befolkningen primo	96.847	96.992	96.778	96.655	96.497	96.327	96.203	96.141	96.043	95.919	95.785	95.633
	Levendefødte	928	946	981	999	994	984	975	963	946	925	906	893
	Døde	944	951	967	989	1.014	1.039	1.062	1.083	1.099	1.111	1.121	1.126
	Tilflyttede	4.750	4.083	4.135	4.118	4.093	4.059	4.030	4.003	3.979	3.964	3.965	3.975
	Fraflyttede	4.218	4.225	4.209	4.204	4.159	4.079	3.974	3.925	3.888	3.842	3.825	3.825
	Befolkningstilvækst	516	-146	-60	-76	-86	-74	-32	-42	-62	-64	-75	-83

Bemærk at statistikken ikke medregner indvandring og udvandring

I både Skive og Viborg Kommune har man udfordringer med at tiltrække og fastholde de unge mennesker.

Aldersgruppen 20-29-årige er på landsplan 13,3 % af befolkningen. I Skive Kommune er det 9,7 % og i Viborg Kommune er det 10,2% af befolkningen

Aldersgruppen 30-39-årige er på landsplan 12,4 % af befolkningen. I Skive Kommune er det 10,3 % og i Viborg Kommune er det 11,3 %.

Man har måske en forestilling om, at de unge flytter til de store uddannelsesbyer Aalborg, Aarhus og København – det gør de også – speciel Aarhus trækker, men overraskende nok, så sker der en del til og fraflytning mellem Skive og Viborg kommuner imellem.

Flytninger mellem kommuner efter fraflytningskommune, tilflytningskommune					
Statistikbanken FLY66					
			2019	2020	2021
Fra Skive	Til København	20-40 årige	43	39	43
	Til Aarhus	20-40 årige	264	276	257
	Til Viborg	20-40 årige	164	199	205
	Til Aalborg	20-40 årige	154	155	128
	I alt		625	669	633
Fra Viborg	Til København	20-40 årige	146	158	165
	Til Aarhus	20-40 årige	544	603	561
	Til Skive	20-40 årige	180	155	156
	Til Aalborg	20-40 årige	327	341	324
	I alt		1.197	1.257	1.206

Uddannelsesforhold

Viborg og Skive har et forholdsvis bredt udbud af mellemlange, videregående uddannelser. Det er bl.a. uddannelser som udbydes af animationsskolen i Viborg og læreruddannelsen i Skive. Herudover kan man uddanne sig som f.eks. pædagog, softwareingeniør, sygeplejerske og maskinmester.

I 2024 forventes det, at Forskningscenter Foulum ved Viborg vil udbyde en dyrlægeuddannelse, som i givet fald vil blive den første længere, videregående uddannelse i Viborg/Skive-området, og i Skive Kommune arbejder man for at tiltrække en klimaerhvervsskole. Danmarks Tekniske Universitet (DTU) har etableret en afdeling i GreenLab Skive, og håbet er, at man senere vil etablere ingeniør og IT-uddannelser og residential colleges i Skive.

Både Skive og Viborg Kommune har i de seneste 3 år oplevet et stort fald i antal børn i grundskolen, og på grund af færre elever og dermed færre penge, er de enkelte skoler presset på økonomien. Derfor er der et stort pres på politikerne i forhold til at finde en holdbar løsning for fremtidens skolestruktur i kommunerne.

Antal elever 1-10 klasse opgjort 1. oktober hvert år.									
Statistikbanken.dk UDDAKT20									
		Antal skoler	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skive	Folkeskoler	16	5.161	5.140	5.029	4.952	4.876	4.659	4.463
	Friskoler og private grundskoler	3 + 1 efterskole	359	325	321	318	298	303	305
	Specialskoler for børn		69	80	83	84	87	85	80
Viborg	Folkeskoler	25	10.522	10.582	10.640	10.487	10.351	9.920	9.659
	Friskoler og private grundskoler	11 + 1 efterskole	1.789	1.792	1.832	1.924	1.935	1.983	1.952
	Specialskoler for børn		102	94	83	84	78	75	75

Hvis man ser på uddannelsesniveaet, så har mange i Skive og Viborg Kommune en erhvervsfaglig uddannelse, hvor vi ligger langt over landsgennemsnittet, men noget færre har en lang videregående uddannelse sammenlignet med landsgennemsnittet. Det kan evt. skyldes, at de unge flytter til storbyerne for at tage en lang videregående uddannelse, og kun få flytter tilbage til området igen efter endt uddannelse

Befolkningens højst fuldførte uddannelse (15-69 år) procentvis fordeling				
Statistikbanken.dk (HFUDD16)				
		Hele landet	Skive	Viborg
2020	H10 Grundskole	25	30	27
	H20 Gymnasiale uddannelser	11	8	8
	H30 Erhvervsfaglige uddannelser	29	38	35
	H35 Adgangsgivende uddannelsesforløb	0	0	0
	H40 Korte videregående uddannelser, KVV	5	5	6
	H50 Mellemlange videregående uddannelser, MVU	16	14	16
	H60 Bacheloruddannelser, BACH	3	1	1
	H70 Lange videregående uddannelser, LVU	11	4	7
	H80 Ph.d. og forskeruddannelser	1	0	1

Infrastruktur

Gode transportmuligheder er altafgørende for erhvervslivet, og virksomhederne i Skive og Viborg har i mange år efterlyst bedre infrastruktur og motorveje. Politisk er det usikkert om der etableres en Hærvejsmotorvej tæt på Viborg samt en udvidelse af rute 26/34 fra Skive til Herning.

Enkelte store virksomheder vil ikke vente længere, og har nu taget konsekvensen og flytter virksomhederne væk fra området. for at placere sig tættere på motorveje centralt i Jylland.

Mange af kommunens landsbyer gennemskæres af statsveje eller større kommuneveje. I disse landsbyer er der ofte udfordringer med meget gennemkørende trafik og høje hastigheder, som er med til at skabe barrierevirkning og gøre borgere utrygge ved at færdes i deres lokalmiljø.

Indtil december 2022 har borgerne og virksomhederne haft indenlandsk flyforbindelse fra Karup til Kastrup – men ruten er nu midlertidig lukket – en lukning som man frygter kan blive permanent.

Midtjyllands Lufthavn (tidligere Karup)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antal 1000 passagerer	136	155	146	134	114	29	21

Kilde: Statistikbanken.dk FLYV3

Dækning af den offentlig transport er sparsom i landdistriktsområderne, primært pga. et manglende kundegrundlag, og de fleste er derfor afhængig af bil for at komme til og fra arbejde.

Antallet af personbiler har været konstant stigende i Skive og Viborg Kommune siden 2015.

Statistikbanken.dk BIL707		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Personbiler i alt	Skive	21.359	21.546	22.008	22.432	22.787	23.116	23.515	23.798
	Viborg	43.321	44.305	45.424	46.613	48.412	49.661	51.403	51.963

Arriva overtog for mange år siden togtrafikken i en del af Vestjylland, og der kører tog fra Struer igennem Skive, Højslev, Stoholm, Viborg, Rødkærsbro og Bjerringbro og videre derfra til Aarhus hver time. I 2022 fik Sparkær (mellem Stoholm og Viborg) genetableret togstop i byen.

Region Midtjylland har i december 2022 lavet justeringer for 41,2 mio. kroner i de regionale kollektive transport ved at reducere busture i sommerkøreplanen for år 2023 pga. stigende energipriser. Enkelte ruter i Viborg og Skive Kommune vil blive berørt af besparelser.

Pendling

Antallet af pendlere er steget årligt i begge kommuner. Lidt flere pendler ud fra Skive end ind i kommunen og omvendt er der en del flere der pendler ind i Viborg Kommune end der pendler ud af kommunen. Dykker man lidt mere ned i tallene, så arbejder 42 % af indpendlerne til Viborg indenfor offentlig administration, undervisning og sundhed og 28 % fra samme arbejdsområde udfører fra Viborg, og det skyldes formentlig at Region Midtjylland har hovedsæde i Viborg.

Statistikbanken.dk PEND101		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Indpendling	Skive	5.333	5.470	5.577	5.685	5.802	5.941	6.197
	Udfører	6.107	6.345	6.436	6.459	6.617	6.677	6.673
Indpendling	Viborg	14.616	14.959	15.770	16.157	16.397	16.629	17.194
	Udfører	12.993	13.682	13.969	14.142	14.559	14.632	15.475

Sundhedsforhold

For perioden 2017-2021 har Danmarks Statistik lavet en prognose for middellevetiden for en 0-årig. For landet som helhed er gennemsnitsalderen 81,3 år. I Skive Kommune er det 81,4 år og i Viborg Kommune 82 år.

Antal borger pr. lægekapacitet var landsgennemsnitlig i januar 2022 1.652. For Skive er det 1.650 antal borger og i Viborg er det 1.669 borger

Der er sket en generel en centralisering af sundhedsvæsenet – specielt ved de store sygehusbyggerier – regionalt i Århus, Gødstrup ved Herning og i Aalborg, og det har betydet en delvis nedlæggelse af Skive sygehus men en fastholdelse af Regionshospitalet Viborg, som er det største hospital i Hospitalsenhed Midt, der også omfatter regionshospitalet i Silkeborg samt Hammel Neurocenter. I Viborg er der ca. 500 sengepladser og ca. 2900 ansatte.

Skive har for nuværende et sundhedshus i sygehusets lokaler, et hospice samt har fået tildelt én af de fire landsdækkende akutlægehelikopter i 2014, som er med til at sikre hurtig adgang til akutbehandling i de mere tyndtbefolkede områder. Selv om den i flere omgange har været i fare for, at skulle flyttes til Nordjylland, så er det lykket at fastholde den i området.

Natur.

Naturen i Skive og Viborg er et helt unikt karakteristisk istidslandskab. Områdets beliggenhed ved grænsen for isens fremrykning har præget landskabet – og er dermed også grundlaget for områdets natur og kulturhistorie.

Flere naturområder i den østlige del bindes sammen af den gamle hærvej, som løber langs den jyske højderyg og af Gudenåen og andre ådale, blandt andet Nørreådalens mens naturkvaliteterne i den vestlige del er knyttet til smeltevandsdalene (Karup/Skive Å), kystlandskabet (Kås Hoved) og Limfjorden (Fur).

Viborg og Skive tilbyder dermed rige muligheder for naturoplevelser ved fjord, søer, åer, hede og skov, og med i alt 240 km. kystlinje – svarende til 1,7 m. kystlinje til hver borger i de to kommuner, så er der store potentialer for at arbejde med turistudvikling med fokus på naturoplevelser. I øjeblikket er Skive i gang med at etablere et Fjordsti-projekt Blue Walk, som skal forbinde Skive med det nordlige Sundsøre via stisystem langs fjorden.

I 2021 etablerede man Kalk Kaminoen i Viborg Kommune - en vandrerute på cirka 30 km mellem Stoholm og Skelhøje.

De rekreative områder og et finmasket net af grønne forbindelser har stor betydning for borgernes hverdagsliv, og LAG Skive-Viborg har i den tidligere programperiode støttet rigtig mange spændende naturprojekter, og man oplever en stigende tendens til at borgerne vælger at bruge en del af fritiden i naturen enten som oplevelser eller motion.

Den øgede mulighed for adgang til naturen og formidling af denne vil fremover være et potentiale for bosætning og give de mange lokalsamfund en mere bevist identitet, der kan være med til at gøre områderne mere attraktive.

Overordnet arealfordeling i procent i 2021			
<i>Statistikbanken.dk AREALDK</i>	Hele landet	Skive	Viborg
Landbrugsafgrøder	59,2	66,1	57,2
Skov	13,3	7,1	17,4
Heder, enge og anden natur (tør og våd)	8,9	10,1	10,4
Heder, klitter og anden tør natur	3,5	2,9	4,8
Enge, moser og anden våd natur	5,5	7,2	5,6
Søer og vandløb	2,4	2,3	2,3
Søer	1,4	1,3	1,4
Vandløb	1	1	0,8

Særlige miljø- og eller klimamæssige forhold.

Viborg er en af landets ti koldeste kommuner, og oktober måned er landets koldeste. Mens den østlige del af kommunen er bakket, så er den vestlige del flad og sandet. De sandede jorde giver store temperatur udsving med høje dagtemperaturer og lave nattemperaturer.

De højere dagtemperaturer betyder mere nedbør og flere skyer. Viborg kommune er derfor ret solfattig, og placerer sig blandt landets ti mest solfattige kommuner.

Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, arbejdspladser.

Både Viborg og Skive Kommune er store landbrugskommuner, og der findes rigtig mangefølgeerhverv, der er tilknyttet landbruget.

Begge kommuner har en mangfoldig erhvervsstruktur med dominerende brancher inden for både industri, service, handel samt bygge og anlæg. Viborg Kommunens største virksomhed Grundfos har medvirker til en stærk specialisering indenfor klyngeområdet grøn energi- og miljøteknologi. Skive Kommunes største virksomhed DEIF har også valgt, at prioritere udvikling af teknologiprodukter til grøn energi.

Procentvis beskæftigede i erhverv/branche						
<i>Statistikbanken.dk RAS310</i>	Skive		Viborg		Hele landet	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
A Landbrug, skovbrug og fiskeri	5,69	5,28	5,22	4,90	2,83	2,39
CA Føde-, drikke- og tobaksvareindustri	2,67	2,87	2,13	2,20	2,19	2,05
CC Træ- og papirindustri, trykkerier	3,25	2,41	1,04	2,20	0,87	0,66
CG Plast-, glas- og betonindustri	2,00	2,76	1,23	2,20	1,04	0,97
CH Metalindustri	2,99	2,95	1,73	2,20	1,51	1,36
CI Elektronikindustri	2,44	1,02	0,50	2,20	0,65	0,62
CK Maskinindustri	2,54	3,54	6,98	2,20	2,21	2,02
CM Møbel og anden industri mv.	2,66	2,28	1,76	2,20	1,24	1,30
D Energiforsyning	0,61	0,57	0,63	0,60	0,45	0,43
E Vandforsyning og renovation	0,48	0,51	0,62	0,63	0,46	0,46
F Bygge og anlæg	7,71	8,74	6,91	7,34	6,27	6,77
G Handel	14,69	15,73	16,05	16,09	16,90	16,59
H Transport	3,93	3,84	3,49	3,28	5,54	4,75
I Hoteller og restauranter	2,72	3,18	2,63	3,34	3,58	4,55
JC It- og informationstjenester	0,59	0,74	1,05	1,35	2,02	2,64
K Finansiering og forsikring	2,50	1,68	2,01	1,58	3,27	3,00
L Ejendomshandel og udlejning	1,41	1,44	1,48	1,54	1,77	1,79
MA Rådgivning mv.	2,11	2,12	2,35	2,57	3,84	4,62
MC Reklame og øvrige erhvervsservice	0,90	0,81	1,15	1,29	1,34	1,44
N Rejsebureauer, rengøring og anden operation	3,34	3,98	3,74	5,54	5,14	5,95
O Offentlig administration, forsvar og politi	5,18	5,15	7,25	6,72	5,70	5,41
P Undervisning	8,71	7,83	7,77	7,23	8,78	8,27
QA Sundhedsvæsen	4,78	4,63	8,24	7,96	6,96	7,50
QB Sociale institutioner	14,69	13,97	12,50	12,25	13,47	12,28
R Kultur og fritid	1,44	1,97	1,56	1,70	1,97	2,19

Den samlede jobskabelse i den private sektor har været betydelig mere moderat end i resten af regionen og sammenligningskommunerne. En væsentlig årsag til dette er, at både omsætning og eksport har været stagnerende i de eksporterende virksomheder.

Andelen af virksomheder med eksport har også i en længere periode ligget under gennemsnittet for regionen og sammenligningskommunerne. I negativ retning trækker også en væsentlig lavere etableringsrate end i resten af regionen og landet. Der er etableret flest nye virksomheder inden for bygge og anlæg efterfulgt af en række serviceerhverv og primære erhverv.

Omvendt har Viborg Kommune oplevet en nettotilflytning af virksomheder samtidig med, at overlevelsesraten for nye virksomheder er høj. Viborg Kommune har også en relativ høj andel af vækstvirksomheder.

I Viborg Kommune oplever en række brancher rekrutteringsudfordringer, og kommunen har derfor i samarbejde med Business Viborg og den lokale DI-afdeling iværksat en række tiltag med henblik på at styrke adgangen til arbejdskraft.

Skiveegnen er et stærkt erhvervsområde i vækst, og med en lav ledighed mangler virksomhederne kvalificeret arbejdskraft på tværs af brancher og uddannelser. Den 1. januar 2022 var der 332 fuldtidsledige i kommunen. Det svarer til 1,6 % af arbejdsstyrken, hvor gennemsnittet for hele landet ligger på 2,9 %.

Konkret arbejder man i Skive kommune på:

- At udvide arbejdsstyrken og tiltrække udenlandsk arbejdskraft - ved en håndholdt indsats
- At finde nye rammer og muligheder for vækst-iværksætteri, studiemiljø og innovation i midtbyen
- At klargøre attraktive erhvervsarealer – herunder at udvide ved GreenLab
- At tiltrække en klimaerhvervsskole, hvor viden om nyeste teknologi kan samles
- At fremme universitetsamarbejde, der understøtter vækst, rekruttering og bosætning
- At undersøge og samarbejde på tværs om fremtidens grønne kompetencer og sikre dem lokalt

Iværksætter

Iværksætterne betyder rigtig meget for erhvervsdynamikken, og i mange brancher skabes hovedparten af de nye job i de nye virksomheder, der bliver etableret.

Desværre har man i begge kommuner i 2022 oplevet fald i antal nystartede virksomheder. Det kan formentlig skyldes de usikre tider med energikrise, inflation og stigende renter.

Antal nyopstartede virksomheder i Viborg og Skive Kommune						
Enkelmandsvirksomheder, personlig eget mindre virksomheder, IS, ApS, A/S						
https://datacvr.virk.dk	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Viborg Kommune	912	869	837	857	872	710
Viborg by	532	478	464	454	486	389
Karup	59	47	40	44	41	46
Skive (Vroue, Kjelbjerg mfl.)	14	14	11	6	14	13
Stoholm	28	20	34	31	41	28
Tjele	87	91	98	101	81	86
Løgstrup	35	32	38	31	30	24
Skals	30	25	25	32	37	20
Rødkærsbro	14	27	19	20	21	17
Bjerringbro	77	96	72	89	78	56
Hobro	12	13	7	11	18	8
Aalestrup	2	7	3	7	6	8
Møldrup	22	19	24	31	19	15
Skive Kommune	330	335	320	297	333	306
Skive by	180	155	160	131	164	149
Højslev	32	40	33	45	40	41
Spøttrup	53	68	57	61	62	51
Roslev	65	72	70	60	67	65

Den grønne omstilling vil få stigende betydning inden for en række brancher. Set i forhold til landsgennemsnittet har Skive og Viborg Kommune relativt mange virksomheder og stor beskæftigelse i klimaudsatte brancher, så som landbrug og transport, og vi bør være forberedte på mulige fremtidige ændringer i erhvervsstrukturerne i begge kommuner.

Såfremt det skal lykkes at øge befolkningsantallet i landdistriktsområderne i Skive og Viborg, er det vigtigt at beskæftigelsen øges. Her kan manglen på arbejdskraft blive en seriøs udfordring, og problemet er, at manglen på især faglært arbejdskraft er et landsdækkende fænomen. Det betyder, at det bliver vanskeligt at øge udbuddet af arbejdskraft via tilflytning fra den øvrige del af landet.

Turisme

I 2019-2020 blev alle lokale turistkontorer og turistformidlinger samlet i turist destinationer som fremover vil servicere turisterhvervet. Viborg blev lagt sammen med Visit Aarhus, og Skive er nu med i Destination Limfjorden. Det har taget noget tid at finde fodfæste og fælles strategi i de nye turistfællesskaber – men det åbner forhåbentlig op for udvikling og innovation af branchen.

I forhold til turisme så er Skive og Viborg Kommune meget forskellige, men supplerer hinanden godt. Med 190 km kystlinje i Skive Kommune ligger der et stort potentiale i at gøre nærheden til vand til et større aktiv for en bredere kreds af borgere, turister og potentielle tilflyttere. Der er derfor behov for at se på kysten som helhed, og analysere muligheden for at udvikle nemmere adgang, flere aktiviteter og eventuelle rekreative støttepunkter langs kysten. De mange km kystlinje har medvirket til mange flere sommerhuse i forhold til Viborg. I Skive området er der 3.700 sommerhuse, og i Viborg er der ca. 599 sommerhuse. Viborg har til gengæld mange store turistattraktioner, bl.a. Mønsted Kalkgrupper og Energimuseet i Tange. Turister tænker ikke i kommunegrænser, og med kun 30 km. afstand fra Skive og Viborg by, så kører sommerhusgæster gerne til Viborg og omvendt.

Antal overnatninger		2017	2018	2019	2020	2021
Skive	Alle typer	301.260	310.433	322.712	334.068	363.345
	Hoteller	44.040	44.329	45.808	35.190	34.841
	Camping	113.978	116.065	101.241	110.750	138.729
	Lystbådehavne	11.704	13.319	12.652	14.546	6.774
	Feriehuse	122.384	129.055	154.487	167.964	176.780
Viborg	Alle typer	259.318	264.368	247.500	204.661	230.788
	Hoteller	86.996	85.251	81.371	45.353	68.545
	Camping	129.481	131.107	126.148	120.220	117.203
	Feriehuse	28.676	32.898	28.684	30.143	32.188

<https://www.visitdenmark.dk/corporate/videncenter/turismen-i-dit-omraade>

Både danske, tyske, norske og svenske turister vælger i stigende grad ferieform og lokation ud fra bæredygtighedskriterier, og det er et marked og en kundegruppe, som vores turistaktører skal have fokus på. Turisme har betydning for vækst og beskæftigelse i Skive og Viborg Kommune, og vores attraktive område byder på et stort fremtidigt potentiale. Turisme skaber både direkte effekter, som har samfundsøkonomisk betydning, men også indirekte effekter, der skabes som ringe i vandet af det direkte turismeforbrug. Øget turisme er derfor vigtigt for vores område, da turisternes forbrug medvirker til, at byer og lokalområder kan have arbejdspladser, åbne butikker og attraktive kultur- og oplevelsestilbud til gavn for både besøgende og lokale borgere.

Turismens betydning for området i 2020		Skive	Viborg
Indtægter fra turisme		631 mio. kr.	700 mio. kr.
Antal turismeskabte job (årsværk)		821	931
Turismeandel af samlede beskæftigelse		3,90%	1,80%

<https://www.visitdenmark.dk/corporate/videncenter/destinationsrapporter>

År 2020 og 2021 har på alle måder været atypiske år for turismen i Danmark pga. corona.

Landet blev lukket ned over flere omgange, de udenlandske turister var afskåret for at holde ferie i Danmark, og omvendt blev de fleste danske turister i Danmark.

Vores lokale turistattraktioner var også udfordret af corona restriktionerne, forsamlingsforbud og corona-pas, og det afspejlede sig i besøgstillene. Specielt de lokale museer oplevede næsten en halvering i antal gæster i 2021 i forhold til antal besøgende i 2019.

Områdets store turistattraktioner		
Antal besøgende i 2021 sammenholdt med 2019	2021	2019
Viborg		
Mønsted Kalkgrupper	72.300	-2%
Energimuseet	24.157	-46%
Viborg Museum	8.775	-50%
Skousgaard Museum	7.605	-37%
Hvolris Jernalderlandsby	6.050	-21%
Skive		
Spøttrup Borg	25.116	-11%
Skive Museum	7.680	-43%
Jenle	5.942	-20%

<https://www.visitdenmark.dk/sites/visitdenmark.com/files/2022-09/Attraktionslisten%202021.pdf>

NB: Fur er beliggende Skive kommune med 11.689 besøgende i 2021, men er ikke medtaget, da de er med i LAG Småøerne

For hver mio. kr., der bliver brugt af turister i destinationen, vil der blive skabt 1,24 fuldtidsstilling, når de afledte effekter af forbruget medregnes. Turismeandel af den samlede beskæftigelse er kun 1,8 procent i Viborg og 3,9 procent i Skive, og sammenligner vi os med f.eks. Syd- og Norddjursland med en turismeandel af samlet beskæftigelse på 14,4 procent og 10,6 procent, så bør der her være et stort potentiale i, at styrke turisterhvervet i Skive og Viborg Kommune.

Tabel 2.3. Antal årsværk skabt af turismen, Region Midtjylland, 2020

	Turismeskabte årsværk	Samlet antal beskæftigede i kommunen	Turismeandel af samlet beskæftigelse pr. kommune
	årsværk		pct.
Danmark	128.530	2.981.944	4,3
Region Midtjylland	25.499	675.009	3,8
Aarhusregionen	12.921	425.681	3,0
Aarhus	5.213	210.424	2,5
Ringkøbing-Skjern	4.249	30.840	13,8
Syddjurs	2.239	15.604	14,4
Norddjurs	1.656	15.555	10,6
Herning	1.578	47.768	3,3
Silkeborg	1.336	43.094	3,1
Holstebro	1.280	31.836	4,0
Horsens	1.196	46.607	2,6
Lemvig	972	9.552	10,2
Viborg	931	50.681	1,8
Skive	821	21.279	3,9

<https://www.visitdenmark.dk/corporate/videncenter/destinationsrapporter>

Kulturelle forhold.

Viborg har været domkirkeby siden ca. 1060, og i middelalderen havde Viborg i kraft af sin betydning som kirkeligt magtcenter adskillige klostre. På østsiden af Sønderø lå Asmild Kloster, der var et konvent for augustinernonner. Klosterkirken fungerer i dag som sognekirke. Der kendes mindst 10 middelalderlige voldsteder i kommunen.

Hald Hovedgårds nuværende hovedbygning stammer fra 1789. På gården huses Det Danske Forfatter- og Oversættercenter Hald og Naturskolen ved Hald. Bygninger og haveanlæg indgår i et større restaureringsprojekt, De fem Halder. Herregården Tjele, der kendes tilbage til middelalderen, har i ti generationer været i familien Lüttichaus eje og er i dag et stort land- og skovbrug på over 3.000 ha.

I Viborg Kommune er der 65 forsamlingshuse fordelt rundt i hele kommunen. Kommunen yder driftstilskud til forsamlingshusene og der er tidligere iværksat programmer, som skal medvirke til "Nyt liv i forsamlingshusene".

I Skive Kommune er der 32 forsamlingshuse, og kommunen yder tilskud, b.la. igennem aktivitetstilskud og renoverings- og forbedringstilskud.

Hvert sommer afholdes der to store musikfestivaler. Skive Festival i juni og Fyrværkerifestival i Viborg i august, og store kulturarrangementer som Snapstinget og animationsfestival i Viborg. Derudover arrangeres der masser af byfester, større sportsbegivenheder og mindre musikfestivaler i landsbyerne.

De gennemsnitlige kulturudgifter pr. borger er i 2021 på landsplan 1.663 kr. I Skive Kommune er det 1.928 kr. og i Viborg Kommune 1.432 kr. pr borger.

Foreningslivet indenfor idræt er stærkt i både Skive og Viborg, og borgerne gør stor brug af sports og fritidsaktiviteterne, også noget mere end landsgennemsnittet. Det har også betydet, at der igennem årene er bygget idrætshaller overalt i begge kommuner.

På landsplan er der i 2021 i alt 1.661 store idrætshaller (800 m² og derover. I gennemsnit svare det til 17 store haller i hver kommune. I Skive er der 26, og i Viborg er der 41 store idrætshaller.

Idrætsorganisationernes medlemskaber (andel af befolkningen)

Statistikbanken.dk IDRAKT02				
		Hele landet	Skive	Viborg
2021	0-12 år	73,7	84,9	82,1
	13-18 år	68	73,1	66,5
	19-24 år	47,3	83,4	60,9
	25-59 år	35,8	39,7	38,7
	60 år og derover	31,8	31,1	35,9

Kommunernes kultur- og fritidsliv og lokalsamfundenes fællesskaber er stærke ressourcer, og er med til at skabe en vigtig lokal sammenhængskraft.

Bæredygtig udvikling og grøn omstilling, herunder vedvarende energi

Både Viborg og Skive er på linje med andre kommuner udfordret af stigende energipriser. Udfordringen er størst i områderne uden for fjernvarmenettet og særligt for de beboere i landdistrikterne - som anvender naturgas.

Viborg kommune har samtidig en målsætning om at mindst 70 % af kommunens samlede energiforbrug i 2030 skal være dækket af vedvarende energi.

På den baggrund har kommunen opstillet følgende delmål for varmeforsyningen (2030):

- Alle fjernvarmeværker har udfaset fossil energi.
- Overskudsvarme fra virksomheder udnyttes i varmeforsyningen.
- Alle oliefyr og naturgasfyr er omstillet til vedvarende energi.
- Fjernvarme er udbredt til alle områder, hvor det er klimamæssigt og samfundsøkonomisk fordelagtigt.

Skive Kommune har i mange år været førende på den grønne dagsorden – særligt inden for vedvarende grøn energi, og i gennem mere end 40 år har Skiveegnen arbejdet for en grønnere energisektor. Skive Kommunes mål i Energi og Bæredygtighedsstrategien fra 2018 er at være selvforsynende med vedvarende energi i 2029, og man er godt på vej. Den grønne omstilling af energisektoren i Skive Kommune betyder, at energisektoren kun udgør 8 % af Skive Kommunes samlede CO₂e-emissioner i 2018.

I 2015 etablerede man i Skive GreenLab – en cirkulær industripark for grøn energi, som er et offentlig/privat samarbejde med en række store investorer bag. Med årene har man udbygget GreenLab med et stort biogasanlæg, power-to-X anlæg og SymbiosisNet – et intelligent netværk af data og energi, der lader virksomhederne i GreenLab dele deres overskudsenergi og genbruger CO₂. Der er store forventninger om, at den bæredygtige erhvervsudvikling i løbet af få år vil tiltrække nye virksomheder, skabe flere arbejdspladser og grøn vækst i kommunen.

I perioden 2009-2025 vil der sammenlagt være foretaget energiinvesteringer for 2,3 milliarder kroner. Heraf udgør de 2,1 milliarder kroner investeringer fra private.

På Skiveegnen arbejder man med det aktive liv, fjorden, de gode fødevareroplevelser og den bæredygtige energi. Fire elementer, som hver for sig udgør en styrke, og som tilsammen danner RENT LIV.

RENT LIV er både en brandingstrategi og et fælles pejlemærke, som gør Skiveegnen til et grønnere, mere bæredygtig og bedre sted at bo. RENT LIV sætter rammen og retningen for hele Skiveegnens udvikling. RENT LIV går ud på at skabe grøn handling, i fællesskaber og for en egn i balance. Når RENT LIV aktiveres i partnerskaber, mellem borgergrupper, institutioner, erhvervsliv og kommune, gør det Skiveegnen til et grønnere, mere bæredygtigt sted at bo, arbejde og drive virksomhed.

RENT LIV omfatter alt fra børnehavens indsats for at undgå affald i naturen, over landsbyprojekter med fokus på CO₂-reducerende samkørselsordninger, til kommunale byudviklingsprojekter, hvor borgere, erhvervsliv og lokale aktører medvirker i arbejdet med at etablere stisystemer og den store erhvervsindsats GreenLab Skive. Store og små tiltag, som tilsammen skaber en positiv udvikling for Skiveegnen

Skive er generelt helt i front mht. vedvarende energi, specielt mht. opstilling af vindmøller.

2021			
Område	Antal landvindmøller	Samlet kapacitet (kwh)	Antal produceret kwh i 2021
Skive	149	117.938	226.540.273
Viborg	70	61.595	91.195.307
I alt i Danmark	5.666	4.729.664	8.499.520.684

Kilde: <https://ens.dk/service/statistik-data-noegletal-og-kort/data-oversigt-over-energisektoren>

Fordeles de 5.666 landvindmøller ud på landets 98 kommuner, så er det ca. 58 landvindmøller pr. kommune. Hvis man sammenholder den samlede antal producerede kwh fra landvindmøller med antal borgere i kommunen, så er det 4.987 kwh i 2021 pr. borger i Skive Kommune, 943 kwh pr. borger i Viborg Kommune og 1.440 kwh. pr. dansker på landsplan.

Viborg Kommune er kommet lidt senere i gang med omstilling til vedvarende energi, men har i de seneste år prioriteret opsætning af store solcelleanlæg. I 2022 blev der etableret 100 hektar solenergi park ved Kvosted og 70 hektar solenergi park ved Stoholm. og de to anlæg vil samlet kunne producere strøm svarende til 37.000 husstandes elforbrug. 272 hektar solenergi park ved Kølvrå er nu på tegnebrættet, og vil kunne producere grøn strøm nok til at forsyne 41.000 husstande - svarende til næsten alle husstande i Viborg Kommune.

I Viborg har man vedtaget et katalog over initiativer til den grønne omstilling, og målet er kommunen skal have mindst 35% af sit energiforbrug dækket af vedvarende energi i 2025.

Følgende emner er der særlig opmærksomhed på:

Bæredygtighed

- Vi vil understøtte et socialt ansvarligt arbejdsliv, hvor alle borgere kan bidrage til arbejdsmarkedet
- Vi ønsker vækst i alle lokalsamfund over 200 indbyggere
- Vi vil etablere økonomisk, fagligt og miljømæssigt, bæredygtige institutioner

Viborg Kommune som geografisk område skal i 2030:

- have reduceret drivhusgasudledningerne med 70 % i forhold til 1990
- have mindst 70 % af sit energiforbrug dækket af vedvarende energi
- genanvende minimum 60 % af husholdningsaffaldet

Viborg Kommune som organisation skal i 2030:

- have reduceret drivhusgasudledningerne fra driften af Viborg Kommune med mindst 70 % i forhold til 2019

Fremtidige vedvarende energiplaner

Skive Kommune har indsendt to arealer til solenergi. Et af dem er på 210 hektar, som en del af Skives GreenLab-symbioseprojekt, og det andet er nær Vinkel Bioenergi på omkring 50 hektar

Viborg har indmeldt et område ved Tjele på omkring 1277 hektar, der skal bruges til et hybrid-energilandskab, med flere energityper. Projektet omfatter 16 vindmøller, 575 hektar solceller og et industriområde på 20 hektar, der rummer biogasanlæg, brintanlæg, pyrolyseanlæg og græsproteinanlæg.

Regional samarbejde

Region Midtjylland har via Regional Udvikling arbejdet længe med FN's 17 verdensmål og bæredygtige landsbyer, og har bl.a. faciliteret møder, seminar og webinar omkring bæredygtighed på tværs af kommunerne, for at dele inspiration omkring de enkelte landsbyers tiltag for grøn omstilling.

Region Midtjylland varetager koordinering af partnerskaber på tværs i regionen, indsamler viden og koordinerer fælles indsatser indenfor bæredygtig landdistriktsudvikling.

Man er klar på at understøtte eksperimenterende projekter, der skal udvikle og afprøve metoder og organiseringer, som kan fremme og accelerere den bæredygtige udvikling i landdistrikterne. Gode erfaringer skal udbredes som inspiration til andre.

Region Midtjyllands vision er, at landdistrikterne i Region Midtjylland skal være attraktive steder at bo med aktive fællesskaber, der viser vejen til det gode og bæredygtige liv.

Ambitionen er, at en regional indsats for landdistrikterne bidrager med nytænkning og sammentænkning af regionens øvrige opgaver inden for eksempelvis klima, energiløsninger, miljø, sundhed, mobilitet, kultur og adgang til uddannelse

LAG Skive-Viborg har et godt samarbejde med Region Midtjylland, og hver år tilskynder vi landsbyer i lokalområdet at søge den årlige Landsbyprisen som er arrangeret af Region Midtjylland. I 2019 vandt Fjordklyngen i Viborg Kommune en delt 2. plads og en præmie på 75.000 kr. og i 2021 vandt Skals i Viborg Kommune Landsbyprisen og præmien på 150.000 kr.

Særlige stedbundne ressourcer

Stedbundne ressourcer er "det, som fysisk, socialt, kulturelt eller økonomisk er bundet til stedet i en sådan grad, at det ikke længere vil give (samme) mening, eller vil tabe værdi, hvis det flyttes.

Et eksempel på en sådan stedbunden ressource er Hærvejen. Tidligere var Hærvejene hovedfærdselsårer. I dag er Hærvejen en flere hundrede kilometer lang vandre- og cykelrute, der løber på langs ned gennem Jylland, og passerer kyster, heder, skove, åbent land og ikke mindst nogle af Danmarkshistoriens mest spændende steder.

Viborg er centralt placeret på hærvejen og placeringen giver særlige muligheder for at medvirke til udviklingen af vandreturisme i Danmark.

Alt i alt ligger stedernes fantastiske naturmuligheder og lokale kvaliteter overalt i Skive og Viborg kommuner – som Hærvejen er et rigtig godt eksempel på – og som rummer et væld af muligheder for at kunne udvikle stedernes stedbundne ressourcer og potentialer. De venter kun på at blive opdaget, udnyttet og brugt af alle os som bor og lever her, for at kunne bidrage til at styrke de sociale ressourcer, fællesskaber og turisme værdier så levevilkår forbedres og attraktioner udvikles.

D2 Områdets udfordringer og udviklingsbehov som området har.

Historisk har økonomiske kriser altid ramt yderområderne i Danmark hårdest, og det skyldes at mange har arbejde i det private erhvervsliv, hvor en del virksomheder er særlig konjunkturfølsomme. Specielt byggebranchen som oftest er de første der bliver ramt af økonomisk opbremsning, men også landbruget og folgeerhverv hvor usikkerheden omkring CO2 afgifterne kan have en betydning for fremtidige arbejdspladser. Hver tredje borger i Skive og Viborg Kommune arbejder netop indenfor landbrug, industri og byggebranchen, og derfor er der brug for handling for at sikre en mulig omstilling af dele af erhvervslivet, men også understøtte opstart af nye virksomheder og vækstpotentiale i eksisterende virksomheder.

Antallet af nystartede virksomheder er faldt det sidste år, hvilket til dels kan skyldes høj beskæftigelse og mangel på arbejdskraft, men det kan også skyldes de vanskelige vilkår pga. energikrise, inflation og stigende renter, og den udvikling skal vi have vendt.

Oftest står iværksættere overfor store udgifter i opstartsfasen, men bankerne er mere forsigtige med at udlåne penge udenfor de større byer, og det er her at LAG støttemidlerne virkelig kan gøre en stor forskel. Iværksættere og virksomheder skaber det liv og de vilkår, der afgør om et lokalsamfund har retning mod udvikling eller afvikling. Virksomheder og dermed lokale arbejdspladser kan både binde lokalsamfund sammen og give energi til fremdrift.

Flere nye analyser viser en positiv udvikling på landsplan mht. tilflytning til landsbyerne siden corona-epidemien, hvor flere danskere har fået øjnene op for fordelene ved at bo udenfor de store byer. Hjemmearbejdspladser og bedre it-struktur har åbnet op for mere uafhængighed i forhold til afstand til arbejdspladsen. Udviklingen har primært begunstiget kommuner i nærheden af de største byer, og vi har endnu ikke kunne spore den positive udvikling i statistisk materiale over udvikling i bosætning i landsbyerne i Skive og Viborg Kommune. Det er vigtigt, at vi via LAG midler får understøttet den positive udviklingen.

E Udviklingsstrategiens vision

LAG Skive-Viborg´s vision for landdistriktsområderne er at øge bosætning og udvikling i landsbyer og landdistrikter. Aktionsgruppen ønsker at understøtte tiltag, der bidrager til at fremme dette i områderne udenfor Skive, Viborg og Bjerringbro by. Det vil vi gøre ved, at støtte projekter der er båret af lokale ildsjæle, virksomheder og foreninger, og som vil bidrage til udvikling og innovation, som skaber vækst, arbejdspladser, liv i landsbyerne og værdi for borgerne - tiltag der vil gøre det attraktivt at leve og arbejde i vores landdistrikter.

F Udviklingsstrategiens indsatsområder og mål F1 og F2

På baggrund af analysen af vores område, udfordringer og muligheder samt vores erfaringer fra sidste programperiode 2015-2022, så har vi udvalgt fem indsatsområder, vi ønsker at støtte med LAG midler.

Erhvervsudvikling i landdistrikterne

Iværksætterier og videreudvikling af erhvervsliv i landdistrikterne.

Erhvervslivet i Skive og Viborg Kommune er præget af mange små og mellemstore virksomheder, men vi har brug for endnu flere virksomheder for at styrke landdistrikterne. LAG Skive-Viborg har tidligere haft gode erfaringer med at give støtte til de mindre virksomheder og iværksættere i landdistriktsområderne, og vi oplever, at det at der bliver skabt arbejdspladser i landsbyerne kan øge tilflytning, skabe identitet og styrke sammenhængskraften i byen.

Vi ønsker derfor at støtte erhvervsprojekter der bidrager med:

- innovative ideer
- vækstmuligheder
- konkurrencemæssige fordele
- fremtidige arbejdspladser

Oplevelsesøkonomi og erhvervssturisme

Vi ser et stort potentiale i øge antallet af turister til Skive og Viborg Kommune på baggrund af den attraktive natur og de mange spændende turistattraktioner vi har i området, og vi har tidligere haft gode erfaringer med at støtte turisterhvervet i området.

Effektiv markedsføring har stor betydning for turisterhvervet, og er afgørende for hvor bredt man når ud til målgruppen og evner at trække turister til området. Erfaringerne fra den tidligere programperiode har vist, at en del af de lokale aktører der arbejder indenfor turisme har udfordringer med markedsføring på de sociale medier og branding. Branchen møder i fremtiden en ny målgruppe af klimabevidste turister der stiller krav og forventninger til bæredygtighed. Det fordrer også til udvikling og investeringer som LAG Skive-Viborg kan være med til at understøtte.

Fremme samarbejde og erhvervsfællesskaber

I og omkring landsbyerne er der plads og billige kvadratmeter, og flere steder står der tomme bygninger, og vi ser et potentiale for, at flere virksomheder går sammen om kontor/lager og/eller produktionsfællesskaber og derved drager nytte af store tomme bygninger, men også f.eks. fordele ved at dele administration mm.

Flere vælger måske at arbejde hjemmefra i fremtiden, og kontorfællesskaber i landdistrikterne vil kunne tiltrække erhvervsaktive borgere, som har mulighed for langdistance arbejde.

Vi ønsker at understøtte samarbejdsprojekter mellem erhvervsaktører, og anderledes brug af eksisterende bygninger ved at støtte projekter der fremmer fællesskaber.

Vores mål for erhvervsudvikling er at:

- skabe arbejdspladser
- øge antallet af turister der overnatter i området
- øge antallet af turisme- og oplevelsesaktører
- tilskynde virksomheder til at danne netværk, fællesskaber og samarbejde
- støtte oprettelse af kontorfællesskaber som tiltrækker erhvervsaktive borgere
- drage nytte af eksisterende bygninger i landdistrikterne.

Rammevilkår i landdistrikterne.

Fremme tilgængeligheden i naturen

Vi er så heldige at bo i hel fantastiske naturområder i Skive og Viborg Kommune, og flere og flere vælger at bruge en del af deres fritid til aktiviteter i naturen. Vores skønne og varierende naturområder er formentlig den største salgsfaktor i vores bestræbelse på, at tiltrække bosætning til vores del af landet.

De seneste år er der åbnet endnu mere op for adgangen til naturen, men der er potentiale til at udvide oplevelser og aktiviteter i naturen endnu mere. Den øgede mulighed for adgang til naturen og formidling af denne kan være et potentiale for bosætning og give de mange lokalsamfund en mere bevidst identitet, der kan være med til at gøre områderne mere attraktive.

Styrke lokalområdernes identitet, udvikling og bosætning.

Flere af vores landsbyer oplever befolkningstilbagegang, og den negative udvikling skal vi have vendt.

Det skal være attraktivt at bo i vores landdistrikter, og sammenholdet og de mange frivilliges arbejde spiller en stor og vigtig rolle i de mindre byer. De mange frivillige borgere yder en uvurderlig indsats for at skabe udvikling i deres områder, ikke blot via spændende fornyelsesprojekter, men lige så meget det sociale og inkluderende i deres arbejde, hvor der er brug for alle hænder til at realisere de mange ideer og planer for området. For de frivillige er det ofte mere spændende at være med til at realisere større og innovative projekter som hele landsbyen eller området er stolte af.

Vores mål for forbedrede rammevilkår er at:

- forbedre tilgængeligheden til naturen for at styrke fritidsaktiviteter og naturoplevelser
- styrke og synliggøre identiteten, så flere får øjnene op for landsbyerne som attraktive steder at bo og leve.
- skabe mulighed for forskønnelse og fornyelse af de fysiske rammer i landsbyerne

F3 Bæredygtig udvikling og grøn omstilling

LAG Skive-Viborg har valgt ikke at gøre "bæredygtig udvikling og grøn omstilling" til et særskilt indsatsområde, og det skyldes at rigtig meget af den udvikling der sker i landdistrikterne er bæredygtig, hvor de lokale borgere har fokus på at inddrage naturen og de lokale borgere i et nærmiljø. Det er en del af det naturlige liv og samfund i landdistriktsområderne, man har bare ikke tidligere brugt ordet bæredygtig. Mange af de ansøgninger LAG Skive-Viborg modtog i den sidste programperiode har haft fokus på at skabe øget/ny adgang til natur, nye naturoplevelser og/eller naturbevarende tiltag, bidrage med grønne løsninger og genbruge ressourcer. De fleste ansøgninger fra foreninger handler om at skabe fællesskaber og inddrage de lokale beboere i det sociale liv.

Projekter der bidrager med bedre adgang og brug af naturområder, og som øger fritidsaktiviteter og oplevelser vil fortsat blive vægtet højt, og samtidig ønsker man at styrke de frivilliges vidensdeling og lyst til at hente inspiration udefra.

Der er stor fokus på bæredygtig turisme, og det er et marked som kræver nytænkning fra vores eksisterende turistattraktioner. Vi ønsker at støtte deres omstilling til dette marked.

F4 Social inklusion, kønsligestilling og unge

I alle landdistriktsområder i hele landet oplever man, at en stor del af de unge søger mod storbyerne i forbindelse med uddannelse, eller fordi de store byer kan tilbyde mere af det som tiltrækker de unge. Vi under de unge muligheder og oplevelsen ved at bo i en storby – i stedet vil vi understøtte udviklingen i landdistriktsområderne, så vi forhåbentlig får tilskyndet det unge til at flytte tilbage til egnen igen via gode jobmuligheder.

For de unge, som ikke flytter til de store byer, der er det vigtigt, at man i de mindre byer kan tilbyde dem attraktive uddannelser med gode muligheder for arbejdspladser lokalt.

Vi har valgt ikke at målrette indsatsområder i forhold til social inklusion, kønsligestilling eller de unge, da vi først og fremmest har fokus på at øge bosætning, styrke de lokales fællesskaber og erhvervslivet i landdistrikterne. Det betyder ikke, at de særlige udfordringer ikke er vigtige, og vi vil løbende følge udviklingen ud fra de ansøgninger vi modtager i år 2023 – 2027.

F5: Samarbejde

I den nye programperiode vil aktionsgruppen være åben overfor samarbejde, både lokalt, tværregionalt i Danmark og internationalt mellem landene, og vi vil løbende have fokus på at vurdere, om samarbejdet har relevans og kan bidrage til udviklingsstrategiens gennemførelse.

¹ CAP-plan forordningen (2021/2115), artikel 77, stk. 1. b)

H1 Erhvervsrettede mål og aktiviteter

Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer: Job- og vækstskabende erhvervsudvikling, med fokus på: <ul style="list-style-type: none"> • Etablering og udvikling af mikrovirksomheder og små virksomheder • Fremme af erhvervsamarbejde • Bæredygtig udvikling og grøn omstilling 	Målsætning Angiv i %, den andel af den tildelte økonomiske ramme til projekter, som påtænkes anvendt til det enkelte indsatsområde.	Målbare mål (anslået)
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 1: Iværksætter og videreudvikling af erhvervsliv i landdistrikterne. - Vi ønsker at støtte nye og innovative ideer og tiltag i opstart af nye virksomheder, og eksisterende virksomheder.	25%	15 arbejdspladser
Mål: - at skabe arbejdspladser Aktivitet: - Oplysning om indsatsområdet - Fremme samarbejde eks. med Business Viborg og Skive		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 2: Oplevelsesøkonomi og turisme Vi ønsker at øge turisme i området, gerne gastronomioplevelser i kombination med natur og kulturoplevelser, etablering, opbygning og udvikling af outdoor koncepter forbundet med fjorden og landskabet samt overnatningsfaciliteter.	25 %	10 arbejdspladser - Nye turistaktiviteter, attraktioner og flere turister til Skive-Viborg
Mål: - at øge antal turister der overnatter i området. - Flere turisme- og oplevelsesaktører. Aktivitet: - Sammensætte en markedsføringspakke i samarbejde med lokale reklamebureauer. - Informere om indsatsområdet - Samarbejde med Destination Limfjorden, Visit Aarhus og andre turismeaktører.		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 3: Fremmer samarbejde og erhvervsfællesskaber - Vi ønsker at understøtte samarbejdsprojekter mellem erhvervsaktører, og anderledes brug af eksisterende bygninger ved at støtte projekter der fremmer fællesskaber.	20 %	5 projekter
Mål: - tilskynde virksomheder til at danne netværk, fællesskaber og samarbejde - støtte oprettelse af kontor-fællesskaber som tiltrækker erhvervsaktive borgere - drage nytte af eksisterende bygninger i landdistrikterne. Aktivitet: - Informere om indsatsområdet		
Total for alle delmål under erhverv	70 %	

H2 Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne

Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer: <ul style="list-style-type: none"> • Basale servicefaciliteter • Fornyelse i landsbyer • Kultur- og foreningslivet • Bæredygtig udvikling og grøn omstilling 	Målsætning Angiv i %, den andel af den tildelte økonomiske ramme til projekter, som påtænkes anvendt til det enkelte indsatsområde.	Målbare mål (anslået)
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 1: Fremme tilgængeligheden i naturen Vi ønsker, at flere får adgang til naturoplevelser i området, og derfor ønsker vi gerne at støtte projekter der forbinder stisystemer, give nye naturoplevelser, mødesteder og motionsmuligheder i naturen.	15 %	Støtte 10 projekter
Mål: - Forbedre tilgængeligheden til naturen Aktivitet: - Indhente viden og erfaringer - Oplyse omkring indsatsområdet - Dele ud af tidligere erfaringer.		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 2: Styrke lokalområdernes identitet, udvikling og bosætning. Vi ønsker at støtte projekter der forbedrer og forskønner byrum og bygninger. Udvide attraktive og specielle boformer, men også projekter der giver lokalsamfundet synlighed og selvstændighed og udvikling, f.eks. via markedsføring af byerne, deres aktiviteter og unikke egenskaber, samarbejde og fællesskaber.	15 %	Støtte 10 projekter
Mål: - Styrke og synliggøre identiteten. - skabe mulighed for forskønnelse og fornyelse af de fysiske rammer i landsbyerne Aktivitet: - Indhente viden og erfaringer - Oplyse omkring indsatsområdet - Dele ud af tidligere erfaringer.		
Total for delmål under rammevilkår	30 %	

Bilag 3 LEADER-principperne

Det overordnede formål med LEADER-metoden er at sikre en høj grad af lokal borgerinddragelse og -indflydelse på udviklingen. Desuden er målet at skabe sammenhæng mellem de mange lokale udviklingstiltag og overføre viden og erfaringer fra landdistrikt til landdistrikt. Og hvordan gør man så det?

LEADER-metoden bygger på syv principper, som til sammen kan skabe landdistriktsudvikling med lokal forankring og udblik til omverdenen. Der er således ikke tale om krav, men principper som der skal tages hensyn til ved prioritering af et projekt.

Lokale partnerskaber er selve kernen i LEADER-metoden. Første skridt i arbejdet med LEADER-metoden er derfor at etablere et partnerskab af lokale aktører – en lokal aktionsgruppe– der samler repræsentanter for myndigheder, erhvervsliv og civilsamfund. Grundtanken er, at landdistrikternes udfordringer bedst løses gennem forpligtende samarbejde på tværs af den offentlige, private og frivillige sektor til gavn for lokalsamfundet.

Områdebaseret tilgang betyder, at aktionsgruppen skal udarbejde en lokal udviklingsstrategi med udgangspunkt i områdets specifikke situation, udfordringer og behov. Ethvert geografisk område har sociale, kulturelle, eller naturmæssige ressourcer, der kan inddrages i denne udviklingsproces.

Bottom up-tilgang betyder, at der skal opmuntres til nærdemokrati, så ideer og beslutninger kommer ”nedefra” de egentlige landdistriktsaktører og formidles ”op” til de besluttende myndigheder. Den lokale aktionsgruppe er i sig selv et udtryk for en bottom up-tilgang, og det er aktionsgruppens opgave at arbejde for, at den lokale befolkning bliver inddraget i beslutninger af betydning for deres område. Det kan ske ved at inddrage borgerne, foreningslivet og erhvervsrepræsentanter i strategiarbejdet eller ved forberedelse og gennemførelse af projekter, der bidrager til udviklingen af lokalområdet. Hermed sikres opbakning såvel fra vigtige lokale aktører som borgernes medejerskab til beslutningerne, og gør beslutningerne mere levedygtige.

Tværasektoriel tilgang - en tværasektoriel og integreret tilgang betyder, at den lokale aktionsgruppes strategi og projekterne, som gruppen støtter, er koordineret og tænkt sammen som en helhed.

Netværksamarbejde mellem lokale aktionsgrupper (og evt. andre aktører). Her lægges vægt på, at aktionsgrupperne udveksler informationer, erfaringer og initiativer vedrørende landdistriktsudvikling. Der kan både være tale om lokale, regionale, nationale og transnationale netværk.

Innovative strategier betyder at aktionsgruppen og de lokale projektholdere skal være åbne overfor nye ideer, processer og samarbejdsrelationer og skal kunne inspirere andre, og projekterne skal danne model til efterfølgelse. Det kan eksempelvis være projekter, der udnytter lokale ressourcer på en ny måde, eller udvikler nye produkter, processer, organisationsformer m.v.

Samarbejdsprojekter indebærer, at flere aktionsgrupper går sammen om at forberede og gennemføre et projekt. Det kan være aktionsgrupper fra nabokommuner, aktionsgrupper fra forskellige egne af landet eller fra andre lande. Også her er hensigten, at aktionsgrupperne kan udveksle inspiration og erfaring, så viden om landdistriktsudvikling overføres mellem forskellige områder og komme et større område til gode.

Bilag 4 Prioriteringskriterier fastsat af Plan- og Landdistriktsstyrelse

1. Projektets relevans i forhold til udviklingsstrategien og de overordnede mål og fokusområder for ordningen.

Hjælpe spørgsmål: Ligger projektet inden for aktionsgruppens udviklingsstrategi og inden for ordningen jf. bekendtgørelsen?

2. Projektbeskrivelse

Hjælpe spørgsmål: Hvordan er helhedsindtrykket af projektet, er det et godt projekt? Giver projektbeskrivelsen en god forståelse af projektet og fremgår projektets formål, aktiviteter, tidsplan, budget, mv. af ansøgningen?

3. Er projektet fuldt oplyst?

Hjælpe spørgsmål: Er projektet fuldt oplyst? Er der tilbud på relevante udgifter, har projektet de relevante tilladelser, lejekontrakt, mv. Foreligger der en god forretningsplan og driftsbudget gældende for erhvervsprojekter?

4. Projektansøgers kapacitet og økonomiske ansvarlighed

Hjælpe spørgsmål: Er ansøger troværdig og i stand til at gennemføre et LAG eller FLAG projekt? Har ansøger de nødvendige administrative og økonomiske ressourcer?

5. Lokal forankring og samarbejde

Hjælpe spørgsmål: Er projektet forankret i lokalsamfundet, fx ved brug af lokale ressourcer og netværk? Skaber projektet nye netværk i lokalområdet? Skaber projektet nye formelle samarbejder? Er samarbejdspartnerne relevante? Vil de styrke området og projektet?

6. Nyhedsværdi og innovation

Hjælpe spørgsmål: Skaber eller anvender projektet ny viden eller kendt viden på nye måder. Tilføjer projektet nyskabende elementer som fx nye produkter, nye processer, nye sociale/kulturelle tilbud etc. til vores område?

7. Projektets levedygtighed

Hjælpe spørgsmål: Har projektet et længerevarende perspektiv, og er det levedygtigt efter projektperiodens afslutning? Kan projektet opretholdes i de krævede 3 eller 5 år efter udbetaling?

8. Gør aktionsgruppens midler en forskel (kritisk kapital)

Hjælpe spørgsmål: Vil aktionsgruppens midler gøre en forskel ift. at realisere projektet? Vil projektet blive til noget uden støtte? Realiseres projektet hurtigere med midler fra aktionsgruppen? Bliver projektet bedre/større?

9. Projektets effekt

Hjælpe spørgsmål: Er de forventede effekter af projektet tilfredsstillende og realistiske?

10. Særlige kriterier for ansøgningsrunden (aktionsgruppens egne, definerede kriterier fra udviklingsstrategien)

Hjælpe spørgsmål: Er der specifikke fokusområder i den lokale aktionsgruppes område eller på nationalt niveau? I givet fald opfylder projektet dem?